

Esse.

Bolalarni tabiat bilan tanishtirishda tabiat burchagining ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati.

KIRISH:

Har bir inson dunyo bilan tanishib, uning yashab kelgan joyini tushunish va sevish imkoniyatiga ega bo'ladi. Lekin, bolalarni tabiat bilan tanishtirishning ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati katta. Tabiat burchagi – bu, aslida, bolalarga tabiatning ajoyib dunyosini ochadi. Ular uchun bu tanishuv, qiziqarli va o'rgatuvchi bir tarbiya yo'li bo'lib, ularning zehniy va jismoniy rivojlanishiga olib keladi. Bolalar tabiatni o'rganish orqali ilm-fan tajribasini oson olishadi. Ular qulaylik, sabr va sodiq muhabbat bilan tabiatni tushunib chiqishadi. Masalan, o'nlab gulni ko'rganida, ular o'zlariga o'xshash, lekin bir-biriga farqli rang va shakllarga ega bo'lishini o'rganadilar. Bu, ularni estetik bilan tanishtirib, uning yaxshi vaqtincha sifatlarini o'rgatish uchun yaxshi bir imkoniyatdir. Bolalar tabiat bilan tanishtirilganida, ular uning xushbiklari va xavfsizliklarini tushunib chiqishadi. Ular suv, havolar, tog'larda qiziqarli hayvonlar va bitkilarni ko'rib, ularning faol fikrini rivojlantiradi va dunyo bilan yaqinroq tanishadi. Ta'limiy tarbiyaviy jarayonlar orqali bolalarga tabiat bilan tanishish o'rganiladi. Ular keng tarqalgan ta'limiy vositalar, o'yinlar va mashg'ulotlar orqali tabiatning undirishlari va uning ajoyibliklarini ko'rib chiqishadi. Bu, ularning nazariy bilimlarini amaliyotga o'tkazib, o'z fikr-mulohazalarini ifodalash, savollar berish va o'z fikrlarini bayon qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Tabiat bilan tanishish ta'limiy-tarbiyaviy jarayonlar orqali bolalarga bu dunyo bilan yaqinroq tanishish, ijodiy o'ylash, savollar berish, tushunchalarini bayon etish, sabr qilish va do'stlar bilan hamkorlik qilishni o'rganish imkoniyatini beradi. Bolalarni tabiat bilan tanishtirishda tabiat burchagining muhim ahamiyati keng ko'rib chiqilgan. Bu, ularning dunyo bilan yaqinroq bog'liq bo'lishi, o'z isyonlari va his-tuyg'ularini izohlashi, tabiatning birinchi qadamlarini bosishlari uchun yaxshi bir vosita bo'lib, ularni iste'mol qiladigan, dunyo bilan do'stona muloqot qilishini ta'minlaydi. Ular tabiat bilan tanishganlarida, o'zgaruvchanliklarga, yangiliklarga oson moslashishadi va jahon bilan yaqinroq aloqalarini rivojlantirishadi. Bular natijasida, bolalar tabiat bilan tanishish orqali o'z insoniyatiga, o'z mamlakatiga, hamda o'z dunyosiga, ya'ni, o'ziga mahsus tabiat burchagiga ega bo'lib, ularning yaratuvchi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatini yaratishadi. Bu esa, ularni kelgusi hayotda o'z xizmatlarini olib borish, o'z mamlakati va dunyoga foydali bo'lishadi.

Tabiat burchagining ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati- Bolalarni tabiat bilan tanishtirishning ta'limiy-tarbiyaviy vazifalari. O'zbekiston Respublikasining maktabgacha ta'lim konstepstiyasiga ko'ra bolalarni tabiat bilan tanishtirish jarayonida o'zaro bir-biriga bog'liq ta'limiy-tarbiyaviy vazifalar amalga oshiriladi.

Aqliy tarbiyadagi asosiy vazifasi - bolalarda jonsiz tabiat, o'simliklar, hayvonlar haqida ma'lumot berish, ularning tabiat voqea-hodisalarini yetarlicha idrok eta olishlariga imkon berish.

Aqliy tarbiyaning ajralmas qismi - sensor madaniyatdir. U analizator-larni takomillashtirish, bolalarda keyingi umumlashmalar uchun asos bo'ladigan hissiy tajribani mustahkamlash, tabiatshunoslikka oid. dastlabki tushunchalarni shakllantirishga yo'naltirilgan.

Bolalarning tabiat haqidagi bilimlarni egallashlari ularning bilish qobiliyatlari - sensor apparati, mantiqiy fikrlashi, diqqat, nutq, kuzatuvchanlik, bilishga qiziqishi kabilar bilan mustahkam bog'langan bo'lishi kerak. Fikrlashni rivojlantirish va ilmiy dunyoqarashni shakllantirish uchun bolalarning tabiat predmet-hodisalari bilan tanishtirish, ularni kuzatilayotgan predmet-hodisalarni tushunishga o'rgatish va ular orasidagi aloqa va munosabatlarni anglashlariga olib kelish kerak. Anglash jarayonidagi tabiat hodisalari orasidagi sababiy aloqalar va munosabatlar fikrlashni rivojlantiradi.

Bola o'zini o'rab turgan atrof-muhit va tabiatning muayyan xossalarini: havoning issiq-sovuqligini terisi bilan, suyuqliklarning ta'mini tili bilan, havodagi hidni burni bilan, tabiatdagi xilma-xil ob'ektlarning rangini ko'zi bilan, tovushlarni qulog'i bilan sezib, ya'ni mazkur xossalar bolaning besh turli sezgisiga ta'sir etib, shu a'zolarida joylashgan asab hujayralari orqali bosh miyasiga borib yetib, natijada miyada tabiatning ayrim xossalari to'g'risida bilim paydo bo'ladi, ularning ko'rinishlari, qiyofalari, tasvirlari, manzaralari vujudga keladi.

Bolalarda bilishga qiziqishni tarbiyalash ham muhimdir. Bolalarga hayvonlar va o'simliklarni qanday kuzatishni ko'rsatish, ularning diqqatini ularning tashqi ko'rinishi, harakatiga qaratish orqali o'qituvchi ularda nafaqat tabiat haqida bilimlarni, balki ularga mas'uliyatli munosabatni shakllantiradi. Faqatgina har doim bolaning yoshini hisobga olish va uning diqqatini mazkur predmet va hodisadagi predmetlarga qaratishni bilish zarur.

Bolalarni tabiat bilan tanishtirish jarayonida ahloqiy, jismoniy, mehnat va estetik tarbiyani amalga oshirish zarur.

Bolaning ahloqiy rivojlanishida unda Ona tabiatga muhabbat va tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish asosiy o'rin tutadi. Bolalarga bu borada eng yaqin yo'l ular o'sib ulg'ayotgan joydir. Maktablarda o'qituvchilar bolalar bilan hayvon va o'simliklarni kuzatadilar va parvarishlaydilar. Natijada ularda tabiatga ehtiyotkorona munosabat, mehnatni sevish va mehnat qilishga odatlanish, topshirilgan ishga mas'uliyat o'z-o'zidan shakllanadi.

Bolalarda mehnatsevarlik, tabiatga ehtiyotkorona munosabatni tarbiyalash uchun ularni o'simliklarni sug'orish usullarini o'rgatish zarur. Eng muhimi, bolalarning o'zlari bajarayotgan ish jarayoni va natijalaridan zavq olishlariga erishish lozim. Mehnatsevarlik sifatini shakllantirish uchun bolalarni kattalarning tabiatdagi mehnati bilan tanishtirish, ularning faoliyatiga hurmatni tarbiyalash zarur. Bolalarning tabiatda bo'lishi va mehnatidan ularning jismoniy rivojlanishi va salomatliklarini mustahkamlash uchun foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Tabiat bolalarni estetik tarbiyalashning asosiy vositalaridan biridir. Tabiatning go'zalligi hatto eng kichik bolalarni ham o'ziga rom qilmasdan qolmaydi. Ularni tabiatni bilish jarayonida e'tiborlarini

o'rmonning shovqinlari, qushlarning sayrashi, barglarning shakli va rangi, gullarning hidlari, hayvonlarning harakatlariga qaratish kerak. Buning muhim jihati bola kelajakda o'z hayotida dunyoning barcha va xilma-xil go'zalliklarini idrok eta olishiga sharoit yaratishdir.